

سەرککە مار . ئێمە دشا کەلی

لە 2003 و دواى داگیرکردنى عىراق لە لایەن ئەمەریکاوە، بە ناوى دیموکراتى و ئازادى و مافى مرئىف و سیاسىتى تەواى و تەوازون و شەراکەت و سەدان کەوابازى و قسەى قسەى دیکەو، بەغەتەترین و دواکەوتووترین سیستمەکی حوکومەانى بە سەر عىراقدا سەپەنرا. سیستمەک، لەسەر بنەمای تائىفى و نەتەوێ و ئاینزایى، لە لایەن ئەمەریکاوە دامەزرا و تا هەنووکە، پەتە دەرکەت. ئەم سیستمە، کە پەتەى گەتەر و دزەوتەرى سیستمى سیاسىى لێنان بوو و لێنانەندى عىراقى لەکەوتەو. هەر سەرکەایەتییە بەکەى عىراق، حوکومەت، کە مار و پەرلەمان، لەنەوان شیعە و سوننە و کورددا دا بەش کران. سەرکەایەتە حوکومەت، کە گەتەرین و کارىگەرترین و بەدەسەتەتەترین پەتە، بوو بە پشکى شیعە. سەرکەایەتە پەرلەمان بوو بە پشکى سوننە. سەرکەایەتە کە مار بوو بە پشکى کورد. عەرەب، کران بە دوو کەرتەو و لە عەرەبەو وەک نەتەوێک و نەتەوێ سەردەست و زەریندەى عىراق، کران بە شیعە و سوننە. تا ئەمە، کورد سە جار، پەتە سەرکەمارى وەرگرتوو، یەکەمیان جەلال تەبەبەنى بوو و دوو مەیان فوئاد مەسووم و سەیدەمیان بەرەم سەح. پەتە سەرکەمار، بەجگە لە بەک پارەوێو و تەبەتەندى ماددى بە حیزبەکەیان و خەیان، هەچى دیکەى بە خەکە کورد و کوردستانیان تەدا نە. سەرکەمار بەدەسەتەتەترین دەسەتەدار لە سیستمى حوکومەانى عىراقى دواى بەعەدا. سەرکەمارى عىراقى دواى بەعەس، هەر هەندەى تاها موحیەددینی سەردەمى سەددام حوسەین دەستە دەرەوات.

سەرکەمار، کە وەک نیشانە و هەمەایەک و وێەى عىراق، لە دەرەى عىراق دەبەنەت و عىراقیش وەک دەوڵەتەکی عەرەبى دەژمەردەت، دەرکەتە ئەوێ سەرکەمار سەرکەى دەوڵەتەکی عەرەبى. دانانى کوردەک بە سەرکەمار و قەیلەوونى کورد بەوێ پەتە سەرکەمار وەرگەت، گەتەرین سووکایەتیکردنە بە عىراق، وەک دەوڵەتەکی عەرەبى، کە سەرکەمارەکەى کورد بەت و گەتەرین سووکایەتیکردنە بە کوردیش، کە سەرکەمارى دەوڵەتەکی عەرەبى بەت و لە دەرەو وەک عەرەب بژمەردەت. ئەو سووکایەتەیکردنە، ئەمەریکا بە سەرەشەکردنى، هەردوو کورد و عەرەب دا یەهەنا و بە ناشیرینکردنى وێ سەرکەمارى عىراق. لە یەکەم سەرکەمارى دواى وێخانى بەعەسەو، ئەو پەتە بەدەست یەکیەتە نیشتمانى کوردستانەو بوو و هەیە. تەنیا لە دانانى جەلال تەبەبەنى وەک یەکەم سەرکەمار،

پارتیی دیموکراتیی کوردستان دژاییتیی و ناآزایی نآبوو بآ ئآو سآرآککآمارآ، ئیدی لآ دانانی فوئاد مآعسووم و بآرهآم ساآحدا، پارتیی بآربژآری آکا بآری بآ هآردوویمان هآبوو، لآ پآستآکآ هآر بوو بآ هی پآکیآتیی. چآن عآرب کران بآ شیعآ و سوننآ و وشآی عآرب لآ قانونی دانانی ئآو سآ پآستآ بآایانآدا سآایوآ، هآر بآ و جآرآ بآ کوردیش، تا آادآیک و بآ کردار وشآی کورد سآاوآتآوآ و وشآگآلی پآکیآتیی و پارتیی جآگآیانی گرتووآتآوآ، بآتایبآت لای کورد خآی و دیارآ لآکن عیراقیانیش. سآرآککآمار بووآتآ تا پآی پآکیآتیی و سآرآکی هآرآم بووآتآوآ تا پآی پارتیی. کورد، ئآگآر بآک وردبین بووایآ، هآرگیز توخنی پآستی سآرککآماری نآدآکآوت، پآستآک کآ هیچی لآباردا نیی و کورد گوآنآی"لاقى مریشکآکی پآ ناکرآتآوآ" و دآستآوسان و دآستآپاچآ، دآ بآ چاوآنآی بآزآیی و دلآقانی و میهرآبانی دوو سآرآککآکآی تری حوکوومآت و پآرلآمان بآت.

جآلال تاآبانی، کآ پآکآم سآرآککآماری کورد بوو لآ عیراقدا، بآو هآموو کاریزما و لآبلآبانی و زارقآرآبآغی و زمانآ لآچآرخدراوآی و بآو هآموو فرتوفآ و تآککآبازی و پآوآندداری و لآزانین و هآلپآرستی و آنگگآین و دووآوویی و هآبآزودابآز و دآیان سیفآتیی دیکآیوآ، مآلا غآفووری دآبباغی گوآنآی:"زگگورگی سآرمآ بآ وا فآقیری؟ خآ تآ هآوآنآ نآ مآنجآ شیرى!"، ئآو هآوآنی سآد مآنجآ شیریش بوو، لآ هیچی لآ هآوآنآکآدرا و هیچ خآروپآرکآی بآ کورد نآبوو. سآرآککآمارآ خآواوآووکآی دواى ئآو، فوئاد مآعسووم، گآرآی لآ هآولآرآ دآگآآ و سآرآککآی ئآستاش، بآرهآم ساآح، کآ دآرسی شآیتان دآدات، بآ کورد تآنآ زمانآکی لووس و دووآستی بآتآی پآوآیآ. هیچ سآرآککآمارکآی کورد لآ عیراقدا و لآ ساییی وآها دآوآت و قانونآک و سیستمآکی سیاسیدا، هآرگیز لآمانآی ناویان هآت، باشتر نابن. کاتآک کورد دآتوانآت بآمانآ بآت لآل (سآرآککآمار)، چآلآکآی بآ بگرن. ئآمانآ نآک چآلآکآ بآ کورد دآگرن، چآلآکآ بآ کورد ناگرن و بآکآ چآلآکآکآی دآستی کوردیش بآرآوآ دآکآن. ئآو هآموو ساآانآی بآسآر چوون، گرنگترین پرسی کورد، خاک بوو و خاکآ، کآرکووک و تآواوی دآقآرآ دابآوآوآکان، "قودس"کآی ئآو سآ سآرآککآمارآ کوردانآ، بآ ماددآی سآدوچل و بآ 16ی ئوکتآبآر و بآ نابآرپرسیاریی خآیان، هآمویان دآآاند و آادآستی نآیارانی کوردستانیبوونی کآرکووکیان کرد.

عیراق، پآککآ لآو دآوآتآنآی بآ دامآزرآنآری کآمکاری عآربیی دآژمآردرآن. لآ 22 مارسى 1945دا و پآش دامآزراندنی آکخراوی

دې واک تانې یې کورتوو (UN)، په چنده مانگه، حقت دې واک ته عېرې بی سېرې ځای خودان سېروېری سیاسي: میسر، سووریا، شانشینی سعودیې عېرې بی، ژهېاک ته ئوردون، لبنان، عیراق و یې مېن، ځه دې بندو و بې یاری دام زرانندی چې ترېک، بازنده یېک، یې کیې تیېک بې ځه کردنو وې دې واک تانې عېرې بی، گېلی عېرې ب و ځاکی جیهانی عېرې بی لېنو و لې چوارچې وې ئو بازنده یې دا و لې ژر ئو چې ترې دا، دې دن. عیراق، وېک شاکارېکی سایکس-پیک و ککې نیالیزمی بریتانی، په هېموو پېوېرېک و لې بېر ئې ندامبوونیشی لېو ککې مکارې دا، دې واک ته کی عېرې بیې و بې جگې لېو شته کی دیکې نیې.

لې واک ته کېدا پېستی سېرې ککې مار دې توانېت په بایې ځو لېی بندې درېت و کاریگېری هې بېت و نوېنډ رایې ته تې و اوې دانیشووانی واک ته کېک بکات، جیاوازی لېنېوان پېکها ته کانی واک ته کېدا نه بېت و تې و اوې تاکه کانی ککې مې و ځو کې واک ته کېک وېک هاووېکات سېر بکرېن و هاووېکات ته چې پېوېنډ کېکې بې گېز، ئېنگ، ئایین، نه تېو، زمان، ئایینزا، چېکېک وېنډ بېت، بېکېک تېنې لېسېر بندې مای هاووېکات یېوون حیسابی په بکرېت. وېک نمونې دېکې واک تانې لاتین ئې مېریکا باس بکرېن.

لې واک تانې لاتین ئې مېریکا، ککې کیشوېرېکی بېرینې و پتر لې 650 میلیېن مرېف تېاندا دېژین، لې ماوې 40 ساکې کېدا 11 سېرې ککې مار، ککې بې بندېچې و چېکېک عېرې بن، فېرمانې واییان کردوې. عېرې ب، په ځایان دانیشووانی سېنې لاتین ئې مېریکا نین، بېکېک وېک پې نابېر و ککې چېرې لې ماوې یېک سېدې دا و بېرې بېرې لېو کیشوېرې نیشته چې بوون. لې تې و اوې لاتین ئې مېریکا دا نزیکې 40 میلیېن مرېفی بې چېکېک عېرې ب دېژین. 12 میلیېن لېوانې لې برازیل و 1,2 میلیېن لې ئېرچېنتین و ئېوانی دی لې واک تانې دیکې ئېو کیشوېرېن. ئېژېی عېرې ب لې لاتین ئې مېریکا دا دېکاتې 6% تې و اوې دانیشووانی ئېو کیشوېرې. لې نو زمانې سپانیېلی و پېرتوگیزی، ککې لې لاتین ئې مېریکا دا زمانې هېموو کیشوېرېکېن، 500 وشې و دېسې واکې عېرې بی، تېکېکې بېو دوو زمانې بوون و لې هېنډېک لېو واک تانې دا بوون په بېشېک لې زمانې ئېژانې ځېکې.

ئېو سېرې ککې مارانې، ککې په چېکېک عېرې بن و لې لاتین ئې مېریکا دېسېک تیان گرتوو ته دېست ئې مانېن:

کارلېس منعیم (Carlos Menem)، لېنېوان 1989-1998، سېرېکی ئېرچېنتین بوو، لې دایک و باوکېکی سووریا یې هاووې ته دنیاوې. ئېنټېنې سېکا (Antonio Saca)، سېرېکی ئېلسېلفادېر، په چېکېکې

فلسطينی بوو. سەرکاکي دیکي ئیلسلفادری، نجیب بووکیل یا نایب بووکیل (Nayib Armando Bukele Ortez)، ل باوککی فلسطینی و دایککی ئیلسلفادری بوو. میخال تامر (Michel Temer)، سەرکاکي برازیل، ب چاککی لبنانی. خولی تیذرر سلیم (Julio Teodoro Salem)، عبدلله بووکرر (Abdalá Bucaram) و جمیل مءوووز (Jamil Mahuad)، هرسکیان ب چاککی لبنانی و سەرکاکي ئیکوادر بوون. خولی سیزار ترری یا خولی سمر ترری (Julio César Turbay)، ل باوک و دایککی لبنانی هاتوو تر دنیاو، سەرکاکي کلمبیا بوو. سلفادری نسرر (Salvador Nasralla) و کارلر س برتر فلورس یا کارلر س فققووس (Carlos Roberto Flores)، هردوکیان دایک و باوکیان فلسطینی بوون، سەرکاکي هاندوراس بوون. ماریه عبده بنیتز (Mario Abdo Benítez)، سەرکاکي پاراگوی، ل دایک و باوککی لبنانی. بچگ ل سەرکاکمار، سدان و رزشار، سینماکا، میدیاکار، مامستای زانستگ، ئدیپ و شاعیر و نووسر و ژناموان و شارزای ئابووری و قانون و دیان بواری دیک ه، ک ب چاککی عرر بن. نک هەر خچکی ب چاککی عرر، بچکی ب چاککی و لاتی دیکش بوون ب سەرکاکمار، نموونش ئلبرتر فوجیمیر (Alberto Fujimori)، سەرکاکي پءرو، ک ل باوک و دایککی ژاپنی هاتوو تر دنیاو.

تواوی ئوان بوون ب سەرکاکي دوت ل کیشووری لاتین ئمریکادا، نک ب ناوی عرر یا ژاپنی، بچک ب ناوی ئرجنتینی، برازیلی، ئیلسلفادری، کلمبیایی، هاندوراسی، پاراگوایی، پءروی، ئیکوادر، ئوان نوئری ئو دوتان و گلانی ئو دوتان بوون، ل لگ ئو شدا، چچک و بندچکی سنی خیان فرامش ندکرد و ناکن، ک عرر بن. گلل جار و ل کاتی پویستدا هووستی سوودبخیان ب نتوو ئسبییککی خیان (عرر) و وواتانی عرر بی نواندوو و گیاندوو.

کورد، دانیشتوانی سنی ئو خاکن، ک پی دگوتر کوردستان و بشکی ب عیراق و لکنراو و ئژیشی لئو عیراقی ئستادا ل ئژی ئوانی ب چچک عرر بن ل لاتین ئمریکا و ئستا تواونوو و بوون ب خچکی ئو وواتانی تیاندا دژین، گلل زیاتر. کورد 20-25% دانیشتوانی عیراق پکدهه. کورد، دبوو خی دوور گرتبا لوی سەرکاکي دوتتکی عرر بی بت و ب ناوی عرر بوو قسان بکات. ملانی پارتیی دیموکراتیی کوردستان و یکیکی نیشتمانی کوردستان، ل سەر هەر پستک لئو عیراقدا و بتایبیش ل سەر پستی سەرکاکمار عیراق، دزوترین ملانی.

وها ملانیکی، سینیوی کورد و سینیوی کوردستان و چسپاندن و
 جیکردنی حیزب (یکیتی یا پارتی یا...) لبری کوردستان و کورد.
 لدر زمانوو گوتراو: "چشتی پکابان بخوو یا سوهر"، بو
 ملانیکی پارتی و یکیتی، نک چشتی بخوو یا سوهر دڤخواردی
 کوردستانیان ددن، بکک زقنڤووت و ژهری هلاهلایان دڤخوارد
 ددن. و دڤسته‌نانی پڤستکی کارا، ل کڤکووک و دڤڤر
 کوردستانی دابڤنراوکان، ک بتوانت وک کورد، وک
 کوردستانی، نک وک یکیتی یا پارتی، یک میتر خاک،
 بیرئاو، درختک بگڤڤتوو ئامزی کوردستان، عرر بکی
 هڤناردی داگیرکاری کوردستان و دڤرنا، کوردکی هڤا تووی کڤکووک
 و خورماتوو و مڤندلی بگڤڤتوو جی خیان، ناو کوردییکی
 ئاوایدی عرر بڤنراو، خوڤندنگیک، شقامک، جگڤڤئاو،
 دڤک، تڤپڤکیک بکاتوو کوردی، گڤلک ل پڤستی سڤرککمارکی
 تڤوڤلی تڤتڤ بڤشتر و بکڤکتر. عرر بی عیراق ب خیان دڤوو
 پڤستی سڤرککماریی عیراق نڤدن ب کورد و ب مڤکی خیانی
 بزنان. ئو پڤستی سڤرککمار، ک عیراق دڤوڤتکی عرر بی بڤت،
 مافی عرر ب و هڤرگیز مافی کورد نیی.

17-12-2021